

Rolnummer : 271
Arrest nr. 33/92 van 7 mei 1992

A R R E S T

In zake : het beroep tot vernietiging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 " modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement " (tot wijziging van sommige bepalingen van de wetgeving inzake onderwijs) (*Belgisch Staatsblad* van 26 oktober 1990), ingesteld door de vereniging zonder winstoogmerk Cercle des Etudiants en Alter-nance en consorten.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters I. Pétry en J. Delva, en de rechters D. André, L. De Grève, L.P. Suetens, M. Melchior en H. Boel, bijgestaan door de griffier H. Van der Zwalmen, onder voorzitterschap van voorzitter I. Pétry,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*

*

I. *Onderwerp van het beroep*

Bij een verzoekschrift van 26 februari 1991, aan het Hof overgezonden bij op dezelfde dag ter post aangetekende brief, wordt de vernietiging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 " modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement " (tot wijziging van sommige bepalingen van de wetgeving inzake onderwijs) (*Belgisch Staatsblad* van 26 oktober 1990) gevorderd door

de vereniging zonder winstoogmerk Cercle des Etudiants en Alternance (afgekort C.E.A.), met zetel Helihavenlaan 5 te 1210 Brussel,

de vereniging zonder winstoogmerk Association Générale des Etudiants Ingénieurs Industriels (afgekort A.G.E.I.I.), met zetel Grondelsstraat 1 te 1070 Brussel,

de vereniging zonder winstoogmerk Fédération étudiante de l'Université de Liège (afgekort F.E.D.E.), met zetel op de campus van Sart-Tilman, bâtiment B7 te 4000 Luik,

François Thiry, student, woonachtig rue de la Gendarmerie 14 te 4150 Nandrin,

Christophe Derenne, student, woonachtig rue des Ecoles, Gembes 19 te 6889 Daverdisse,

Philippe Lesne, student, woonachtig Hebronlaan 148 te 1950 Kraainem,

Véronique Recht, studente, woonachtig Karel Martelstraat 26 te 1040 Brussel,

die woonplaats hebben gekozen op het kantoor van Mr. Jeanine Geairain en Mr. Monique Detry, advocaten, de Praeterestraat 25 te 1050 Brussel.

II. *Rechtspleging*

Bij beschikking van 27 februari 1991 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989

op het Arbitragehof.

Van het beroep is kennisgegeven conform artikel 76, § 1, van de voormelde wet bij op 14 maart 1991 ter post aangetekende brieven, op 15 maart 1991 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is in het *Belgisch Staatsblad* van 16 maart 1991 bekendgemaakt.

De Franse Gemeenschapsexecutieve heeft een memorie ingediend bij op 29 april 1991 ter post aangetekende brief, op 30 april 1991 op de griffie ontvangen.

Een afschrift van die memorie is aan de verzoekers overgezonden conform artikel 89 van de organieke wet bij op 14 mei 1991 ter post aangetekende brieven, op 15 mei 1991 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De verzoekers hebben een memorie van antwoord ingediend bij op 14 juni 1991 ter post aangetekende brief, op 17 juni 1991 op de griffie ontvangen.

Bij beschikking van 4 november 1991 is rechter L. De Grève aangesteld als lid van de zetel ter vervanging van rechter K. Blanckaert, verhinderd.

Bij beschikkingen van 2 juli 1991 en 17 januari 1992 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen respectievelijk tot 26 februari 1992 en tot 26 augustus 1992 verlengd.

Bij beschikking van 4 februari 1992 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting op 27 februari 1992 vastgesteld.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 5 februari 1992 ter post aangetekende brieven, op 6 februari 1992 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

Op de terechtzitting van 27 februari 1992 :

- zijn verschenen :

. Mr. J. Geairain, advocaat bij de balie te Brussel, voor de verzoekers;

. Mr. V. Thiry, advocaat bij de balie te Luik, voor de Franse Gemeenschapsexecutieve, Kunstlaan 19A-D te 1040 Brussel;

- hebben de rechters M. Melchior en L. De Grève verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De procedure is verlopen conform de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *Onderwerp van het decreet*

Het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 bestaat uit 12 artikelen.

Artikel 1 voorziet in een inschrijvingsgeld in het zevende leerjaar van het algemeen secundair onderwijs. Het

stelt het bedrag van dat inschrijvingsgeld voor het schooljaar 1990-1991 vast en belast de Executieve met het jaarlijks vaststellen van het bedrag ervan voor de andere jaren. Het artikel bepaalt tenslotte dat de opbrengst van dat inschrijvingsgeld in mindering wordt gebracht van de werkingssubsidies die aan de bedoelde onderwijsinstellingen worden toegekend.

Artikel 2 heft een recht, waarvan het bedrag door de Franse Gemeenschapsexecutieve wordt vastgesteld, op elke aanvraag die wordt ingediend om de gelijkwaardigheid van een diploma te verkrijgen met toepassing van de wet van 19 maart 1971 betreffende de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's en studiegetuigschriften. Het artikel bestemt de opbrengst van dat recht voor de werking van het bedoelde onderwijs.

Artikel 3 heeft betrekking op het statuut van het personeel van het door de Franse Gemeenschap ingerichte of gesubsidieerde onderwijs.

Artikel 4 vervangt het tweede lid van artikel 39 van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen. Het bepaalt dat het inschrijvingsgeld, vastgesteld door de raad van bestuur krachtens het eerste lid van genoemd artikel 39, niet minder dan respectievelijk eenentwintigduizend frank en tweeduizend frank mag bedragen naargelang het om een wel of een niet beursgerechtigd student gaat. Het artikel machtigt de raad van bestuur van elke universitaire instelling een recht te heffen op de uitreiking van originele stukken en afschriften van diploma's, getuigschriften of attesten van welke aard ook. Het artikel bepaalt tenslotte dat de opbrengst van die rechten - inschrijvingsgelden en rechten op de uitreiking van documenten - aan het niet-gereserveerde vermogen van de instelling wordt toegevoegd.

Artikel 5 vervangt paragraaf 2 van artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 door vier nieuwe paragrafen.

De nieuwe paragraaf 2 bepaalt dat een schoolgeld wordt opgelegd aan de studenten van de instellingen voor hoger onderwijs met volledig leerplan van het korte type, van het lange type en van de derde graad, en in de koninklijke muziekconservatoria. Het bepaalt dat de Franse Gemeenschapsexecutieve het minimumbedrag, de wijze van inning en de eventuele gehele of gedeeltelijke vrijstelling van dat schoolgeld vaststelt.

Paragraaf 2bis bepaalt dat de werkingssubsidies van de door de Franse Gemeenschap gesubsidieerde instellingen voor hoger onderwijs van het korte type en van de derde graad met het bedrag van het geheven schoolgeld worden verminderd.

Paragraaf 2ter betreft de bestemming van het door de instellingen voor hoger onderwijs van het lange type met volledig leerplan geheven schoolgeld. Een gedeelte van de minimumbedragen van dat schoolgeld vastgesteld door de Franse Gemeenschapsexecutieve wordt aan het vermogen van de betrokken instelling toegevoegd, het andere gedeelte wordt in mindering gebracht van de werkingssubsidies.

Paragraaf 4 bepaalt dat de student die het schoolgeld niet uiterlijk op 15 november van het lopende academiejaar heeft voldaan niet in aanmerking komt voor financiering.

Artikel 6 bepaalt in paragraaf 1 het bedrag van het inschrijvingsrecht in het onderwijs voor sociale promotie, welk bedrag varieert volgens het niveau van het onderwijs, de gevolgde afdelingen of opleidingen en de leeftijd. Volgens paragraaf 2 stelt de Franse Gemeenschapsexecutieve de lijst op van de afdelingen of opleidingen met beroepsdoeleinden waarvan sprake in paragraaf 1.

Artikel 7 vult artikel 12, § 3, van de wet van 29 mei 1959 aan met een bepaling die de bestemming regelt van de opbrengst van het inschrijvingsrecht in het onderwijs voor sociale promotie wanneer dat hoger is dan het bedrag van de werkingskredieten of de werkingssubsidies.

De artikelen 8 en 10 zijn opheffingsbepalingen.

Artikel 9 stelt de inwerkingtreding vast.

Artikel 11 betreft het aantal lestijden dat in het secundair onderwijs met beperkt leerplan tijdens de schooljaren 1990-1991 en 1991-1992 kan worden ingericht.

Artikel 12 staat de opening toe van fondsen op de afzonderlijke sectie van de begroting inzake inning van inschrijvingsgeld, de erkenning van de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's met de Belgische diploma's of de homologatie van diploma's. Het bepaalt dat de ontvangsten van die fondsen aangewend worden voor uitgaven met betrekking tot de betrokken onderwijsniveaus.

IV. *In rechte*

- A -

A.1.1. Vóór de formulering van de middelen geven de verzoekers te kennen dat zij van het vereiste belang doen blijken.

De diverse beroep instellende verenigingen laten gelden dat hun maatschappelijk doel het hun toestaat beroep in te stellen tot vernietiging van een decreet dat, zoals het bestreden decreet, inbreuk maakt op de situatie van de studenten.

De verzoekers Thiry, Derenne, Lesne en Recht zeggen dat zij respectievelijk de leergangen volgen van een instelling voor hoger onderwijs van het lange type met volledig leerplan, een universitaire instelling, een instelling voor hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan en

in het hoger onderwijs voor sociale promotie. Zij zouden van het belang doen blijken doordat zij een inschrijvingsgeld moeten voldoen.

A.1.2. De Franse Gemeenschapsexecutieve betwist dat het doel van elk van de beroep instellende verenigingen hen machtigt een collectief belang te verdedigen of voor een rechtscollege de belangen te vertegenwoordigen van de studenten, al dan niet lid van genoemde verenigingen.

Hoe het ook zij, opmerking zou verdienen dat de verenigingen zonder winstoogmerk Cercle des Etudiants en Alternance en Association Générale des Etudiants Ingénieurs Industriels hoogstens geïnteresseerd zouden zijn bij de bepalingen van het decreet die de rechtssituatie van de studenten die zich inschrijven in een instelling voor hoger onderwijs van het lange type met volledig leerplan rechtstreeks en ongunstig kunnen raken omdat een van die verenigingen slechts betrekking heeft op de studenten van de Hautes Etudes de commerce Saint-Louis (alternerende dagopleiding), de andere slechts op de studenten van het Institut supérieur industriel de l'Etat te Brussel. Alleen artikel 5 zou betrekking hebben op het hoger onderwijs van het lange type met volledig leerplan. Toch zou dat artikel noch het bedrag van het inschrijvingsgeld noch het minimuminschrijvingsgeld vaststellen. Die bevoegdheid zou zijn opgedragen aan de Franse Gemeenschapsexecutieve, die haar in haar besluit van 13 augustus 1990 zou hebben uitgeoefend. Geen van de twee verenigingen zonder winstoogmerk zou bij de Raad van State de vernietiging van dat besluit hebben gevorderd. In zoverre de twee voormelde verenigingen niet het principe, maar het bedrag van de inschrijvingsgelden zouden aanvechten, zouden ze geen belang hebben om, zelfs gedeeltelijk, de vernietiging van het decreet te vorderen.

De vereniging zonder winstoogmerk Fédération étudiante de l'Université de Liège, gesteld dat haar maatschappelijk doel toestaat het beroep in te stellen, zou enkel geïnteresseerd zijn bij artikel 4, dat als enig artikel de rechtssituatie van de studenten die zich in een universitaire instelling inschrijven rechtstreeks en ongunstig zou kunnen raken.

De Franse Gemeenschapsexecutieve stelt dat het beroep niet-ontvankelijk is in zoverre het van de verzoekers Thiry en Lesne uitgaat. Die zouden niet opkomen tegen het principe van het inschrijvingsgeld, maar wel tegen het bedrag ervan, dat door de Franse Gemeenschapsexecutieve dient te worden vastgesteld.

Volgens dezelfde partij zou de verzoeker Derenne slechts van het belang doen blijken ten aanzien van artikel 4 van het decreet in zoverre het artikel het in de universitaire instellingen te heffen minimuminschrijvingsgeld op eenentwintigduizend frank vaststelt.

De verzoekster Recht, die noch haar leeftijd noch de opleiding die zij volgt preciseert, zou enkel gerechtigd zijn beroep in te stellen tot vernietiging van artikel 6 in zoverre het het minimum- en het maximuminschrijvingsgeld in het hoger onderwijs voor sociale promotie vaststelt.

A.1.3. In hun memorie van antwoord doen de verzoekers opmerken dat uit het corpus van het beroep en de toelichting bij de vier middelen zeer duidelijk blijkt dat zij de principes zelf van het decreet en niet uitsluitend de wijze van toepassing ervan aanvechten.

Zij stellen dat mevrouw Véronique Recht geen vijftig jaar oud is en dat zij de leergangen graduaat in de public relations volgt, ingericht door de Université libre de Bruxelles en de Kamer van Koophandel te Brussel.

A.2. De verzoekers voeren vier middelen aan.

Eerste middel

A.3.1. Als eerste middel wordt de schending aangevoerd van de artikelen 17, § 3, eerste lid, 6 en 6bis van de Grondwet juncto artikel 13 van het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten.

De verzoekers verwijten de Franse Gemeenschap de kosteloosheid van het onderwijs te hebben miskend. Zij stellen dat de onder meer door de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet aan de Belgen gewaarborgde rechten en vrijheden de rechten en vrijheden omvatten die voortvloeien uit de internationale verdragsbepalingen die België binden en die in de interne rechtsorde toepasselijk zijn gemaakt door een instemmingsbesluit, zoals het Arbitragehof zou hebben overwogen in zijn arresten nr. 18/90 en 25/90. Tot die internationale verdragsbepalingen zou behoren het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten, gesloten te New York op 19 december 1966, goedgekeurd bij de wet van 15 mei 1981 en bij het decreet van de Franse Gemeenschap van 8 juni 1982.

Artikel 13.2. van genoemd Verdrag zou voorzien in de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van zowel het secundair als het hoger onderwijs. Dat artikel, dat rechtstreeks toepasselijk zou zijn in de interne orde buiten elk subjectief recht, zou de Franse Gemeenschap verplichten naar kosteloosheid te streven en hoe dan ook geen norm aan te nemen die tegen de aangepane verbintenis ingaat. Het decreet zou die internationale bepaling miskennen, zoals de Raad van State zou hebben opgemerkt in zijn advies van 22 juni 1990 over het voorontwerp van decreet dat aan het bestreden decreet ten grondslag ligt.

A.3.2. De Franse Gemeenschapsexecutieve leidt uit de toelichting bij het middel af dat het uitsluitend gericht is tegen de artikelen 1, 2, 4, 5 en 6. De verzoekers zouden er niet in slagen hun belang aan te tonen ten aanzien van de artikelen 1, 2 en 5 zodat het onderzoek zou moeten worden beperkt tot de conformiteit van de artikelen 4 en 6 met de in het middel bedoelde bepalingen.

Volgens de Franse Gemeenschapsexecutieve is artikel 13 van het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten geen direct toepasselijke bepaling, omdat zij algemeen zou zijn en onnauwkeurig en omdat artikel 2 van het Verdrag uitdrukkelijk zou bepalen dat de Staten de nagestreefde doelstellingen geleidelijk tot stand moeten brengen. Dat zou in het bijzonder zo zijn voor de verschillende vormen van hoger onderwijs, aangezien artikel 13.2.c. immers voorziet in een geleidelijke invoering van de kosteloosheid van dat onderwijs. De gebruikte bewoordingen zouden niet dermate nauwkeurig zijn dat de bepaling rechtstreeks toepasselijk is.

Wat er ook van zij, aldus de Franse Gemeenschaps-executieve, zelfs aangenomen dat artikel 13 rechtstreeks toepasselijk is en een verplichting tot "standstill" inhoudt, toch zou dienen te worden vastgesteld dat die verplichting pas verbindend is kunnen worden sinds de inwerkingtreding van het Verdrag in de interne rechtsorde. Bijgevolg zou moeten worden gelet op het tijdstip waarop de instemmingswet van 15 mei 1981 uitwerking heeft gekregen.

Volgens de mening van de Franse Gemeenschapsexecutieve moet de verplichting tot "standstill" realistisch worden bekeken. De verhoging van de nominale waarde van het inschrijvingsgeld om de gevolgen van de inflatie te compenseren zou niet als een reële verhoging in aanmerking kunnen worden genomen. Ook zou een hogere stijging dan die als gevolg van de inflatie de "standstill-clausule" niet schenden aangezien de schoolinstellingen van de Franse Gemeenschap in ruime mate zowel voor Belgen als buitenlandse onderdanen openstaan. Dienaangaande laat de Franse Gemeenschapsexecutieve gelden dat artikel 13.2.c. van het Verdrag in de toegankelijkheid van het onderwijs voor allen "door middel van alle passende maatregelen" voorziet. De geleidelijke invoering van de kosteloosheid zou slechts een van de middelen zijn. Tenslotte zouden de inschrijvingsgelden niet verhogen wanneer ze de toename van het nationaal inkomen niet te boven zouden gaan, omdat het gedeelte van de koopkracht dat door de bevolking aan de onderwijslasten wordt besteed in werkelijkheid niet zou toenemen.

A.3.3. In hun memorie van antwoord stellen de verzoekers dat de Belgische Staat zich heeft onzeggd, te rekenen vanaf de inwerkingtreding van het Verdrag in België op 6 juli 1983, maatregelen te nemen die indruisen tegen die vervat in het Verdrag.

Op 6 juli 1983 zou in het universitair onderwijs geen minimuminschrijvingsgeld hebben bestaan; de wet van 27 juli 1971 zou slechts in de gelijkheid van de voorwaarden en schalen van de inschrijvingsgelden in de verschillende universitaire instellingen hebben voorzien.

In het hoger onderwijs van het lange type met volledig leerplan zou artikel 12 van de wet van 29 mei 1959, gewijzigd bij de wet van 5 augustus 1978, bepaald hebben dat de Koning het minimumbedrag van de inschrijvingsgelden vaststelt. In zoverre het decreet het principe van een minimuminschrijvingsgeld overneemt, zou het geenszins ertoe strekken geleidelijk de kosteloosheid in te stellen.

In het hoger onderwijs van het korte type zou artikel 12 van de wet van 29 mei 1959, gewijzigd bij de wet van 5 augustus 1978, ertoe hebben verplicht jaarlijks de minister van Nationale Opvoeding het bedrag van het inschrijvingsgeld mee te delen. Er zou in geen minimuminschrijvingsgeld zijn voorzien. De verzoekers beweren dat niets zich er tegen zou hebben verzet dat het inschrijvingsgeld nul zou hebben bedragen.

In het onderwijs voor sociale promotie zou het inschrijvingsgeld zijn ingesteld bij het koninklijk besluit nr. 462 van 17 september 1986, dat wil zeggen na 1983.

De verzoekers stellen dat het Verdrag in België rechtstreeks toepasselijk is. De Raad van State zou de rechtstreekse werking van het Verdrag hebben aangenomen in zijn arrest nr. 32.989 van 6 september 1989.

Volgens de verzoekers zouden de overwegingen die de Franse Gemeenschap te kennen geeft in verband met het aandeel van de onderwijskosten in het budget en in het nationaal inkomen niet pertinent zijn. Van elk individu, ongeacht zijn sociale of financiële situatie, zou het recht op toegang tot het onderwijs door de geleidelijke instelling van de kosteloosheid moeten worden nageleefd. Het zou dus niet juist zijn te letten op een gemiddeld inkomen per inwoner, dat zowel door de grootste vermogens als door de laagste inkomens wordt bepaald. Bovendien zou de bewijsvoering van de Franse Gemeenschap door geen cijfers worden onderbouwd. Tenslotte zou met de buitenlandse studenten geen rekening kunnen worden gehouden, aangezien de Franse Gemeenschap zich niet op de inachtneming van bepaalde internationale verbintenissen kan beroepen om te weigeren er andere uit te voeren.

Tweede middel

A.4.1. Als tweede middel wordt de schending aangevoerd van de artikelen 6, 6bis en 17, § 4, van de Grondwet juncto

artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Het middel bestaat uit drie onderdelen.

In het eerste onderdeel van het middel beweren de verzoekers dat het onderwijs, wil het voor ieder toegankelijk zijn, naar kosteloosheid moet streven. Het bestreden decreet zou diegenen discrimineren die niet de financiële middelen hebben om de studie te bekostigen.

In het tweede onderdeel van het middel verwijten de verzoekers het decreet dat het een inschrijvingsgeld instelt in het zevende jaar van het algemeen secundair onderwijs; de leerlingen die dat onderwijs volgen, zouden worden gediscrimineerd ten opzichte van diegenen die in het technisch, beroeps- of artistiek secundair onderwijs zijn ingeschreven.

In het derde onderdeel van het middel betogen de verzoekers dat het decreet, door minimuminschrijvingsgelden op te leggen, een ongelijke behandeling van de studenten in het leven roept. De onderwijsinstellingen zou immers geheel de vrije hand worden gelaten boven dat minimum zodat de inschrijvingsgelden zouden kunnen verschillen bij instellingen van hetzelfde type voor dezelfde studierichtingen en met dezelfde inrichtende macht.

A.4.2. In haar memorie acht de Franse Gemeenschapsexecutieve het middel niet-ontvankelijk omdat er niet uit kan worden opgemaakt in hoeverre, volgens de verzoekers, de verschillende bepalingen van het aangevochten decreet artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden schenden.

Subsidiair zou het middel, gezien de ontwikkelingen ervan, alleen ontvankelijk zijn in zoverre het de vernietiging van artikel 4 van het decreet beoogt.

Bovendien zou het eerste onderdeel van het tweede middel slecht zijn gesteld en zou het met het eerste middel samenvallen.

De Franse Gemeenschapsexecutieve verklaart dat zij derhalve slechts zeer subsidiair op de grond van de zaak ingaat.

Volgens haar mening staat het vast dat noch het Verdrag noch het interne recht kosteloos onderwijs tot aan het einde van de studie waarborgen en enig verschil van stelsel verbieden. De diverse vormen van onderwijs zouden niet op dezelfde manier moeten worden geregeld, aangezien de gelijkheid alleen wordt geschonden indien het onderscheid onverantwoord is.

Er zou dienen te worden opgemerkt dat de bestreden bepalingen uitsluitend studenten uit het hoger onderwijs betreffen, die niet meer onder de leerplicht vallen en vrijwillig doorstuderen. Ook zou, wat inzonderheid artikel 4 van het decreet betreft, niet uit het oog mogen worden verloren dat artikel 39 van de wet van 27 juli 1971, zoals gewijzigd bij artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 434 van 5 augustus 1986, reeds zou hebben bepaald dat de hoogte van het inschrijvingsgeld door de raad van bestuur van de universitaire instelling wordt vastgesteld. Vóór de invoering van het bestreden decreet zou het inschrijvingsgeld dus al van instelling tot instelling hebben verschild. Die regeling zou onder meer verantwoord zijn in het licht van het bijzondere financieringsstelsel van de universitaire instellingen.

A.4.3. In hun memorie van antwoord betwisten de verzoekers dat het middel niet-ontvankelijk zou zijn; uit het verzoekschrift zou de door het middel beoogde decreetsbepalingen kunnen worden opgemaakt.

Volgens de verzoekers zou de Franse Gemeenschap een selectie- en studiekeuzecriterium hebben ingevoerd of geaccentueerd dat los staat van, zoniet tegengesteld is aan, het doel van het onderwijs : het criterium van de financiële draagkracht.

Voor de verzoekers doet het feit dat het financiële criterium buiten de gevallen van de leerplicht geldt niets af aan het discriminerende karakter ervan. Voorts zou het koninklijk besluit nr. 434 van 5 augustus 1986, dat zou gebroken hebben met de gelijkheid van behandeling in de universitaire instellingen, de gemeenschapswetgever niet machtigen op de hiermee ingeslagen weg naar de ongrondwettigheid verder te gaan.

Derde middel

A.5.1. Als derde middel wordt de schending aangevoerd van artikel 17, § 3, eerste lid, van de Grondwet.

De verzoekers zetten daarin uiteen dat het geenszins is uitgesloten dat een leerling van het zevende leerjaar van het secundair onderwijs of een eerstejaarsstudent van het hoger onderwijs bij zijn inschrijving jonger is dan 18 jaar.

Volgens de verzoekers loopt de leerplicht pas af op 18 jaar. Het decreet zou dan ook de bepaling miskennen van artikel 17, § 3, eerste lid, van de Grondwet, volgens welke de toegang tot het onderwijs kosteloos is tot aan het einde van de leerplicht.

A.5.2. De Franse Gemeenschapsexecutieve doet opmerken

dat volgens artikel 1, § 1, van de wet van 29 juni 1983 de leerplicht niet op een bepaalde leeftijd eindigt, maar wel bij het verstrijken van het schooljaar tijdens hetwelk de leeftijd van 18 jaar wordt bereikt. Toch zou artikel 1, § 3, van dezelfde wet bepalen dat diegene die met vrucht het secundair onderwijs met volledig leerplan heeft afgemaakt niet langer leerplichtig is.

A.5.3. In hun memorie van antwoord verklaren de verzoekers dat zij zich naar het oordeel van de rechter zullen gedragen wat het derde middel betreft.

Vierde middel

A.6.1. Als vierde middel wordt de schending aangevoerd van artikel 17, § 5, van de Grondwet.

De verzoekers verwijten daarin het decreet de Franse Gemeenschapsexecutieve zeer belangrijke bevoegdheden te verlenen met betrekking tot de bij de genoemde grondwetsbepaling bedoelde aangelegenheden.

De verzoekers doen opmerken dat de Franse Gemeenschapsexecutieve ermee belast wordt jaarlijks het inschrijvingsgeld vast te stellen in het zevende leerjaar van het algemeen secundair onderwijs. Aangezien het inschrijvingsgeld van de werkingssubsidies zou worden afgetrokken, zou uiteindelijk de Franse Gemeenschapsexecutieve de werkelijke hoogte van de subsidiëring bepalen. Hetzelfde zou gelden voor de instellingen voor hoger onderwijs van het lange type, van het korte type en van de derde graad alsmede voor de koninklijke muziekconservatoria. Bovendien zou in die instellingen de niet-betaling van het door de Franse Gemeenschapsexecutieve vastgestelde recht door niet-subsidiëring worden gesanctioneerd. Het zou de Franse Gemeenschapsexecutieve ook nog toekomen de lijst op te stellen van de afdelingen of opleidingen met beroepsdoeleinden en dan ook zowel de inrichting als de werking van dat onderwijs te regelen. Tenslotte zou de Franse Gemeenschapsexecutieve beslissen over het gebruik van de rekening bedoeld in artikel 7.

A.6.2. In haar memorie laat de Franse Gemeenschapsexecutieve gelden dat de wet vóór de herziening van artikel 17 van de Grondwet, op 15 juli 1988, veelvuldig aan de Koning belangrijke bevoegdheden heeft opgedragen inzake inrichting of subsidiëring van het onderwijs.

Wat meer bepaald de vaststelling van de inschrijvingsgelden en de minimuminschrijvingsgelden betreft zou de wetgever vaak de Koning een machtiging hebben verleend. De Raad van State zou altijd van mening zijn geweest dat een en ander aan het grondwettelijke voorschrift beantwoordde. Ter staving van die stelling citeert de Franse Gemeenschaps-

executieve een passage uit het advies dat de Raad van State op 7 augustus 1986 over het voorontwerp van koninklijk besluit nr. 462 heeft gegeven.

Naar de opvatting van de Franse Gemeenschapsexecutieve heeft de grondwetgever bij de herziening van de artikelen 17 en 59bis weliswaar de onderwijsbevoegdheden van de Gemeenschap in aanzienlijke mate uitgebreid, maar heeft hij toch niet de uitoefening van die nieuwe bevoegdheden willen beperken door ze alleen voor de wetgever te reserveren.

De aangevochten bepalingen, die behoren tot de uitvoering van bepalingen waarin het decreet voorziet, zouden alleszins in overeenstemming zijn met artikel 20 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

A.6.3. In hun memorie van antwoord beweren de verzoekers dat de referentie aan de situatie vóór de grondwetsherziening van 15 juli 1988 irrelevant is. Uit de vergelijking van de vroegere en de nieuwe tekst van artikel 17 van de Grondwet zou duidelijk de wil van de grondwetgever blijken om aan de wetgevende macht de bevoegdheid voor te behouden inzake onderwijsnormering.

- B -

Omvang van het beroep

B.1. Het dispositief van het verzoekschrift strekt tot de " gehele of gedeeltelijke " vernietiging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 tot wijziging van sommige bepalingen van de wetgeving inzake onderwijs.

Een dergelijk dispositief moet aldus worden opgevat dat het strekt tot de vernietiging van het decreet, primair : in zijn geheel, subsidiair : ten aanzien van sommige bepalingen ervan. De verzoekers, die dus de vernietiging van het voormelde decreet in zijn geheel vorderen, voeren echter geen middel tegen de artikelen 3, 10 en 11 aan.

Het Hof, dat de omvang van de vordering op grond van de inhoud van het verzoekschrift moet bepalen, stelt vast dat hierin slechts de vernietiging wordt gevorderd van de artikelen 1 en 2, 4 tot 9, en 12 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 tot wijziging van sommige bepalingen van de wetgeving inzake onderwijs.

De ontvankelijkheid

B.2.1. Volgens de Franse Gemeenschapsexecutieve staat het maatschappelijk doel van de drie beroep instellende verenigingen zonder winstoogmerk hun niet toe beroep in te stellen tot vernietiging van bepalingen die de studenten betreffen.

Indien een vereniging zonder winstoogmerk, die zich op een collectief belang beroept, toegang wenst tot het Hof, is vereist dat het maatschappelijk doel van de vereniging van bijzondere aard is en derhalve onderscheiden van het algemeen belang, dat dit doel door de bestreden norm kan

worden geraakt, dat dit maatschappelijk doel werkelijk wordt nagestreefd, wat moet blijken uit de concrete activiteiten van de vereniging, dat de vereniging blijk geeft van een duurzame werking, zowel in het verleden als in het heden en dat het collectief belang niet tot de individuele belangen van de leden is beperkt.

De beroep instellende verenigingen voldoen aan die voorwaarden. Inzonderheid de statuten van de verenigingen Cercle des Etudiants en Alternance, Association Générale des Etudiants Ingénieurs Industriels en Fédération étudiante de l'Université de Liège machtigen genoemde verenigingen de vernietiging te vorderen van bepalingen die rechtstreeks en ongunstig de situaties van de studenten kunnen raken waarop zij betrekking hebben.

De exceptie van niet-ontvankelijkheid in verband met de niet-naleving van het maatschappelijk doel van de beroep instellende verenigingen wordt verworpen.

B.2.2. De Franse Gemeenschapsexecutieve stelt dat het beroep van de verenigingen zonder winstoogmerk Cercle des Etudiants en Alternance en Association Générale des Etudiants Ingénieurs Industriels alsmede het beroep van de verzoekers Thiry en Lesne niet-ontvankelijk is omdat die verzoekers het principe van het inschrijvingsgeld niet aanvechten.

Het Hof stelt vast dat alle verzoekers het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 verwijten in verband met de inschrijvingsgelden te beschikken.

De exceptie van niet-ontvankelijkheid in verband met het ontbreken van grieven wordt verworpen.

B.2.3.1. De Franse Gemeenschapsexecutieve laat gelden dat geen verzoeker door artikel 1, dat op het secundair

onderwijs betrekking heeft, kan worden geraakt.

De verzoekers zouden evenmin geraakt kunnen worden door artikel 2, dat betrekking heeft op de aanvragen die worden ingediend met het oog op het verkrijgen van de gelijkwaardigheid met toepassing van de wet van 19 maart 1971.

Tenslotte zou het beroep van de verzoekster Recht tot vernietiging van artikel 6 slechts ontvankelijk zijn in zoverre het de minimum- en maximuminschrijvingsgelden in het hoger onderwijs voor sociale promotie vaststelt, omdat zij noch haar leeftijd noch de gevolgde opleiding preciseert.

B.2.3.2. Het maatschappelijk doel van de verschillende beroep instellende verenigingen betreft niet het secundair onderwijs; de andere verzoekers volgen de leergangen van het hoger onderwijs. Geen verzoeker doet van het vereiste belang blijken om de vernietiging te vorderen van artikel 1.

De statuten van de beroep instellende verenigingen sluiten geenszins de behartiging uit van de belangen van de studenten die gedeeltelijk in het buitenland hebben gestudeerd. Die verenigingen zijn ontvankelijk in hun beroep tot vernietiging van artikel 2.

De leeftijd van de verzoekster Recht alsmede de opleiding die zij volgt - hoger onderwijs voor sociale promotie - zijn voldoende gepreciseerd. De verzoekster Recht is ontvankelijk in haar beroep tot vernietiging van artikel 6 in zoverre het het hoger onderwijs voor sociale promotie beoogt.

B.2.4. Het maatschappelijk doel van geen enkele van de beroep instellende verenigingen houdt verband met het hoger onderwijs van de derde graad of van de muziekconservatoria; ook heeft geen individuele verzoeker een band met die onderwijsvormen. Bijgevolg is het beroep ten aanzien van artikel

5 van het decreet slechts ontvankelijk in zoverre het betrekking heeft op het hoger onderwijs van het korte en van het lange type.

B.2.5. Uit het voorgaande volgt dat het beroep slechts moet worden onderzocht in zoverre het de vernietiging beoogt van de artikelen 2 en 4; 5 - voor zover het op het hoger onderwijs van het korte en van het lange type betrekking heeft -; 6, 7, 8 en 9 - voor zover zij op het hoger onderwijs voor sociale promotie betrekking hebben - en 12 van het bestreden decreet.

Ten aanzien van het eerste en het vierde middel, samen onderzocht

B.3.1. Als eerste middel wordt schending aangevoerd van artikel 17, § 3, van de Grondwet juncto artikel 13 van het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten, gesloten te New York op 19 december 1966, in zoverre het decreet zou indruisen tegen de verplichting waaraan de Belgische autoriteiten krachtens het genoemde Verdrag zijn onderworpen, geen wettelijke regelingen vast te stellen die ingaan tegen de verplichting geleidelijk aan de kosteloze toegang tot het hoger onderwijs te verzekeren door de instelling van hogere inschrijvingsgelden, schoolgelden en rechten voor administratiekosten dan die welke bestonden bij de inwerkingtreding van het genoemde Verdrag ten aanzien van België.

Uit de toelichting bij het middel en het onderzoek van de ontvankelijkheid dat het Hof heeft verricht blijkt dat het middel slechts moet worden onderzocht in zoverre het tegen de artikelen 2, 4, 5, 6, 8 en 9 van het aangevochten decreet is gericht.

B.3.2. In het vierde middel verwijten de verzoekers het

aangevochten decreet dat het talrijke opdrachten bevat aan de Franse Gemeenschapsexecutieve met betrekking tot aangelegenheden die krachtens artikel 17, § 5, van de Grondwet alleen door de decreetgever mogen worden geregeld.

Uit de toelichting bij het middel en het onderzoek van de ontvankelijkheid dat het Hof heeft verricht, blijkt dat dat middel slechts moet worden onderzocht in zoverre het tegen de artikelen 2, 4, 5, 6, § 2, 7, 8, 9 en 12 van het aangevochten decreet is gericht.

B.4.1. Artikel 17, § 3, van de Grondwet bepaalt in het eerste lid, eerste zin : " Iedereen heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. "

Die fundamentele rechten, die de wetgever met betrekking tot de onderwijswetgeving moet naleven, vloeien niet alleen uit de andere bepalingen van titel II van de Grondwet voort, maar ook uit de desbetreffende internationale verdragen die België internationaal binden en in de interne rechtsorde zijn opgenomen door de invoering, al naar het geval, van een instemmingswet of een instemmingsdecreet in de zin van artikel 68, tweede lid, van de Grondwet en artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

B.4.2. Artikel 13 van het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten, gesloten te New York op 19 december 1966, bepaalt onder meer :

" 1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op onderwijs (...)

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen dat, ten einde tot een volledige verwezenlijking van dit recht te komen :

a) Het lager onderwijs voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar dient te zijn;

b) Het middelbaar onderwijs in zijn verschillende

vormen, waarbij inbegrepen het technisch onderwijs en de beroepsopleiding op middelbaar niveau, door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs, voor een ieder beschikbaar en algemeen toegankelijk dient te worden gemaakt;

c) Het hoger onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs voor een ieder op basis van bekwaamheid gelijkelijk toegankelijk dient te worden gemaakt;

d) Het basisonderwijs zoveel mogelijk dient te worden gestimuleerd of geïntensiveerd ten behoeve van personen die geen lager onderwijs hebben genoten of dit niet hebben voltooid;

e) De ontwikkeling van een stelsel van inrichtingen voor onderwijs op alle niveaus met kracht dient te worden nagestreefd, een verantwoord stelsel van studiebeurzen in het leven dient te worden geroepen en de materiële omstandigheden van het onderwijzend personeel voortdurend dienen te worden verbeterd (...).

Uit de lezing van voormeld artikel 13.2. blijkt dat het " lager onderwijs ", het " middelbaar onderwijs in zijn verschillende vormen " en het " hoger onderwijs " op verschillende wijze zijn behandeld. Het lager onderwijs moet " voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar zijn "; het middelbaar onderwijs moet " voor een ieder beschikbaar en algemeen toegankelijk worden gemaakt "; het hoger onderwijs moet " voor een ieder op basis van bekwaamheid gelijkelijk toegankelijk worden gemaakt ". Wat het middelbaar en het hoger onderwijs betreft, moet de in het Verdrag ingeschreven doelstelling worden nagestreefd " door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs ".

B.4.3. Artikel 2.1. van het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten, bepaalt :

" Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich maatregelen te nemen, zowel zelfstandig als binnen het kader van de internationale hulp en samenwerking, met name op economisch en technisch gebied, en met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande

hulpbronnen, ten einde met alle passende middelen, inzonderheid de invoering van wettelijke maatregelen, tot een algehele verwezenlijking van de in dit Verdrag erkende rechten te komen. "

Uit de lezing van artikel 13.2. in samenhang met artikel 2.1. van het Internationaal Verdrag betreffende de economische, sociale en culturele rechten blijkt dat de - door het Verdrag opgelegde - gelijke toegankelijkheid van het hoger onderwijs " voor een ieder op basis van bekwaamheid " geleidelijk moet worden ingevoerd in de Verdragsluitende Staten, rekening houdend met de economische mogelijkheden en de situatie van de overheidsfinanciën eigen aan elk van die staten, en niet volgens strikt uniforme temporele voorwaarden.

Artikel 13.2., littera c), van het Verdrag heeft dan ook geen rechtstreekse gevolgen in de interne rechtsorde en doet op zichzelf geen recht op kosteloze toegang tot het hoger onderwijs ontstaan. Wel verzet die bepaling zich ertegen dat België, na de inwerkingtreding van het Verdrag ten aanzien van België - op 6 juli 1983 - maatregelen zou nemen die tegen de doelstelling van de geleidelijke invoering van gelijke toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor een ieder op basis van bekwaamheid, rekening houdend met de situatie van de overheidsfinanciën, ingaan.

De situatie inzake inschrijvingsgelden die uit het aangevochten decreet voortvloeit, zal dus vergeleken moeten worden met die welke bestond op 6 juli 1983, vanaf welke datum het Verdrag voor België verbindend is geworden.

B.5.1. Artikel 17, § 5, van de Grondwet bepaalt :

" De inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de Gemeenschap wordt geregeld door de wet of het decreet. "

Die bepaling drukt de wil uit van de grondwetgever om aan

de wetgevende machten de zorg voor te behouden een regeling te treffen voor de essentiële aspecten van het onderwijs wat de inrichting, erkenning en subsidiëring ervan betreft.

B.5.2. Artikel 17, § 5, van de Grondwet verbiedt evenwel niet dat dienaangaande opdrachten aan de Executieve worden gegeven. Toch kunnen die opdrachten slechts op de tenuitvoerlegging van de door de wetgever zelf vastgestelde beginselen betrekking hebben. Via die opdrachten kan de Executieve de onnauwkeurigheid van die beginselen niet opvangen of onvoldoende omstandige beleidskeuzes niet verfijnen.

Bijgevolg kan het beoordelen van de hoogte van inschrijvingsgelden niet zonder meer aan de Executieve of een andere overheid dan de wetgever zelf worden overgelaten. De hoogte van die gelden moet niet noodzakelijk door de wetgever worden vastgesteld. Ze kan door een andere overheid worden vastgesteld mits de wetgever in minimum- en maximumbedragen heeft voorzien die de ondubbelzinnige weerspiegeling zijn van één enkele politieke wil.

1. *Wat de inschrijvingsgelden en de schoolgelden betreft*

Met betrekking tot het universitair onderwijs

B.6.1. Artikel 4 van het aangevochten decreet bepaalt, wat de universitaire instellingen betreft : " Het inschrijvingsgeld voor een studiejaar mag niet minder dan 21.000 frank bedragen. Voor een beursgerechtigde student wordt dit bedrag op 2.000 frank teruggebracht " (vertaling verschenen in het *Belgisch Staatsblad*).

B.6.2. Het Hof stelt vast dat in 1983 een inschrijvingsgeld voor de toegang tot universitaire studies in België van kracht was op grond van artikel 39 van de wet van 27 juli

1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen. Dat het bestreden decreet principieel aan een inschrijvingsgeld vasthoudt, levert dus als zodanig geen schending op van de verplichting geen maatregelen te nemen die tegen de doelstelling van de geleidelijke invoering van gelijke toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor een ieder op basis van bekwaamheid ingaan.

Toch moet ook de hoogte van dat inschrijvingsgeld in aanmerking worden genomen. De hoogte van dat inschrijvingsgeld werd vroeger door de Koning op uniforme wijze voor alle universitaire instellingen vastgesteld krachtens het vroegere artikel 39 van de voormelde wet van 27 juli 1971 en bedroeg bij de inwerkingtreding van het UNO-Verdrag van 1966 1.500 frank voor de beursstudenten en rond de 11.000 frank per studiejaar voor de andere studenten.

In dit verband is de verhoging van het inschrijvingsgeld van 1.500 frank naar 2.000 frank voor beursstudenten een redelijke aanpassing van de hoogte van het inschrijvingsgeld aan de ontwikkeling van het nationaal produkt.

Voor de andere studenten is het minimuminschrijvingsgeld op 21.000 frank vastgesteld. De wijziging ten opzichte van 1983 doet de gedeelten van de koopkracht en van het gemiddeld inkomen die aan de onderwijslasten worden besteed - welke twee gegevens overigens sinds 1983 de hoogte zijn ingegaan - voor hen niet op voldoende beduidende wijze toenemen, wat in strijd zou zijn geweest met sub B.4.3 bepaalde verplichting.

Het eerste middel is dus niet gegrond in zoverre het tegen artikel 4 van het decreet is gericht.

B.6.3. De wetgever heeft wel de minimum-, maar niet de maximumhoogte van dat inschrijvingsgeld vastgesteld. De maximumhoogte van het inschrijvingsgeld voor een

universitair studiejaar vormt een essentieel element van de wetgeving betreffende dat onderwijs, in zoverre het peil van het inschrijvingsgeld een bepalende invloed heeft op de effectieve toegang tot de universiteit en bovendien een directe weerslag heeft op het financieringsstelsel voor dat onderwijs. Krachtens artikel 17, § 5, van de Grondwet moet die maatregel door het decreet zelf worden vastgesteld.

B.6.4. Uit het voorgaande volgt dat het nieuwe tweede lid dat bij artikel 4 van het aangevochten decreet in artikel 39 van de wet van 27 juli 1971 is ingevoegd, moet worden vernietigd in zoverre het andere overheden dan de decreetgever, zonder hun enige beperking op te leggen, met de taak belast de effectieve hoogte te bepalen van het inschrijvingsgeld voor een niet-beursgerechtigd universiteitsstudent.

Met betrekking tot het hoger onderwijs met volledig leerplan

B.7.1. Artikel 5 van het decreet houdt een schoolgeldregeling in met betrekking tot de toegang tot het niet- universitair hoger onderwijs.

Artikel 5 bepaalt :

" Art. 5. Artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, gewijzigd bij de koninklijke besluiten nr. 462 van 17 december 1986 en nr. 505 van 31 december 1986, wordt gewijzigd als volgt :

§ 2 wordt vervangen door de volgende bepalingen :

§ 2. Een schoolgeld wordt opgelegd aan de studenten van de inrichtingen voor hoger onderwijs met volledig leerplan van het korte type, van het lange type en van de derde graad, en van de koninklijke muziekconservatoria, die door de Franse Gemeenschap ingericht of gesubsidieerd worden. De Executieve bepaalt het minimumbedrag, de wijze van inning en de eventuele gedeeltelijke of volledige vrijstelling van

schoolgeld.

§ 2bis. De werkingstoelagen van de door de Franse Gemeenschap gesubsidieerde inrichtingen voor hoger onderwijs met volledig leerplan van het korte type en van de derde graad worden verminderd met het bedrag van het in § 2 bedoelde schoolgeld.

§ 2ter. De minimumbedragen van het in § 2 bedoelde schoolgeld, geïnd door de inrichtingen met volledig leerplan van het lange type, door de Franse Gemeenschap ingericht of gesubsidieerd, worden gedeeltelijk op het patrimonium van de inrichting gestort en zijn o.a. bestemd voor de sociale dienst.

De Executieve van de Franse Gemeenschap bepaalt het gedeelte dat op het patrimonium wordt gestort. Het bedrag van de werkingstoelagen van de inrichtingen van het lange type en met volledig leerplan wordt verminderd met het gedeelte van het in § 2 als schoolgeld bedoelde bedrag dat niet op het patrimonium werd gestort.

§ 2quater. De studenten voor wie het bij § 2 opgelegde schoolgeld niet werd gestort ten laatste op 15 november van het lopende academiejaar, komen niet in aanmerking voor financiering. " (Vertaling verschenen in het *Belgisch Staatsblad*)

B.7.2. Het Hof stelt vast dat in 1983 een schoolgeld werd geheven voor de toegang tot het hoger onderwijs van het korte en het lange type. Sinds 1958 bedroeg het 250 frank voor het hoger onderwijs van het korte type, en sinds 1978 5.000 frank voor het hoger onderwijs van het lange type (Exposé du Ministre, doc. C.C.F., gewone zitting 1989-1990, nr. 147/2, p.3).

Bijgevolg is het principieel behoud van een schoolgeld voor de toegang tot dat type van onderwijs niet in strijd met de sub B.4.3 bepaalde, op België rustende verplichting. Die schoolgelden kunnen overigens na 1983 worden verhoogd op grond van onder meer een redelijke schatting van het verloop van de kosten van levensonderhoud, van het nationaal produkt en de stijging van het gemiddelde inkomen per inwoner ten opzichte van de tijd waarin zij zijn vastgesteld, zonder dat een dergelijke verhoging afbreuk doet aan de uit het Verdrag

van 1966 voortvloeiende " standstill-verplichting " .

B.7.3. Voorts vormt de hoogte van het schoolgeld dat moet worden voldaan om toegang te verkrijgen tot het niet-universitair hoger onderwijs een essentieel element van de regeling betreffende dat onderwijs in zoverre die hoogte de effectieve toegang tot dat onderwijs bepaalt.

Bovendien worden krachtens de door de bestreden bepaling ingevoerde nieuwe §§ *2bis* en *2ter* de werkingssubsidies van het hoger onderwijs van het lange en van het korte type al naar het geval verminderd met het geheel of een gedeelte van de aan schoolgeld geheven bedragen. Op die manier zullen de door de Executieve op autonome wijze genomen maatregelen de vaststelling raken van de effectieve subsidiëring van de betrokken onderwijsinstellingen. Krachtens artikel 17, § 5, van de Grondwet moet de subsidiering van het onderwijs echter door het decreet zelf worden geregeld.

Uit het voorgaande volgt dat krachtens artikel 17, § 5, van de Grondwet de hoogte van het schoolgeld of de marge waarbinnen die hoogte kan worden bepaald bij decreet moet worden voorgeschreven. De vaststelling van die maatregelen kan niet aan de Executieve worden opgedragen. Hetzelfde geldt voor de vaststelling van de basisprincipes van een regeling betreffende de vrijstelling van betaling van een schoolgeld.

B.7.4. Derhalve moet de tweede zin van de nieuwe paragraaf 2 die bij artikel 5 van het aangevochten decreet in artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 is ingevoegd, worden vernietigd, behalve wat de vaststelling van de wijze van inning van het schoolgeld betreft, welke aangelegenheid geen essentieel element van de inrichting van het betrokken onderwijs uitmaakt.

B.7.5. De nieuwe paragraaf *2bis*, bij artikel 5 van het

aangevochten decreet in artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 ingevoegd, kan de grondwettigheidstoets doorstaan. Immers, de decreetgever heeft door die bepaling duidelijk de impact vastgesteld van het bedrag dat aan schoolgeld in het gesubsidieerd hoger onderwijs van het korte type wordt geheven op de werkingssubsidies die aan de hogere onderwijsinstellingen van dat type verschuldigd zijn.

B.7.6. Daarentegen heeft de decreetgever, door in de nieuwe paragraaf *2ter*, bij artikel 5 van het aangevochten decreet in artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 ingevoegd, het aandeel van het door de instellingen voor hoger onderwijs van het lange type te heffen schoolgeld vast te stellen dat aan het vermogen van deze instellingen zal worden toegevoegd, en door daartoe de Executieve te machtigen, artikel 17, § 5, van de Grondwet geschonden in zoverre die paragraaf aan de Executieve een essentieel aspect opdraagt van de regeling van de financiering door de Gemeenschap van dat type van onderwijs. Die bepaling moet dus worden vernietigd.

Met betrekking tot het hoger onderwijs voor sociale promotie

B.8.1. De artikelen 6, 7, 8 en 9 van het aangevochten decreet betreffen de regeling van de inschrijvingsgelden inzake onderwijs voor sociale promotie. Die bepalingen luiden als volgt :

" Art. 6. § 1. Het bedrag van het inschrijvingsrecht in het onderwijs voor sociale promotie, bedoeld in artikel 12, § 3, van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, wordt bepaald als volgt :

- in het secundair onderwijs voor sociale promotie, 20 frank per lestijd van 50 minuten met een minimum van 2.000 en een maximum van 3.000 frank per jaar;
- in het hoger onderwijs voor sociale promotie, 30 frank per lestijd van 50 minuten met een minimum van 3.000 en een maximum van 4.000 frank per jaar;
- in het secundair en hoger onderwijs voor sociale

promotie, 50 frank per lestijd van 50 minuten, met een minimum van 3.000 en een maximum van 6.000 frank per jaar in de afdelingen of opleidingen met beroepsdoeleinden, alsook voor personen ouder dan 50 jaar op de datum van inschrijving in de afdeling of opleiding.

§ 2. De Executieve van de Franse Gemeenschap stelt de lijst op van de afdelingen of opleidingen met beroepsdoeleinden, bedoeld in § 1 van dit artikel.

Art. 7. Artikel 12, laatste lid, § 3, van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving wordt aangevuld met de volgende tekst :

' Indien de bedragen van het inschrijvingsrecht hoger zijn dan de werkingskredieten van de onderwijsinrichtingen voor sociale promotie van de Franse Gemeenschap of dan de werkingstoelagen van de gesubsidieerde onderwijsinrichtingen voor sociale promotie, wordt het verschil tussen de bedragen van het inschrijvingsrecht en de werkingskredieten of -toelagen gestort op een rekening geopend op de Afzonderlijke sectie van de begroting van Onderwijs, Onderzoek en Vorming. De Executieve van de Franse Gemeenschap beslist over de aanwending van de gestorte bedragen '.

Art. 8. Het koninklijk besluit van 5 januari 1987 tot vaststelling van het bedrag van het inschrijvingsgeld in het onderwijs voor sociale promotie wordt opgeheven op de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van artikel 6.

Art. 9. De bepalingen van de artikelen 6, 7 en 8 treden in werking op 1 september 1990. " (Vertaling verschenen in het *Belgisch Staatsblad*)

B.8.2. Het Hof stelt vast dat de wetgever vóór 1983 geen kosteloze toegang tot het hoger onderwijs voor sociale promotie had ingesteld.

Het feit dat bij koninklijk besluit nr. 462 van 17 september 1986 inschrijvingsgelden waren opgelegd en dat die rechten door het aangevochten decreet zijn gewijzigd, is dus niet in strijd met de " standstill-verplichting " die voortvloeit uit artikel 17 van de Grondwet juncto artikel 13 van het Verdrag van 1966 in zoverre die inschrijvingsgelden, in verband met hun hoogte zoals door het aangevochten decreet vastgesteld, ten opzichte van het gemiddelde inkomen per inwoner van het Rijk niet als een ernstig en zeer groot obstakel voor de toegang tot het betrokken onderwijs kunnen worden aangemerkt, een en ander gelet op de reeds bestaande

afwijkingen waarin ten gunste van minvermogenden was voorzien. Het aangevochten decreet betekent dus geen stap achteruit bij de in 1983 bestaande situatie in zoverre het minimum- en maximuminschrijvingsgelden vaststelt voor de toegang tot het hoger onderwijs voor sociale promotie. Uit het onderzoek blijkt dus dat artikel 6, § 1, van het aangevochten decreet de voorwaarden vervult van artikel 17, § 3, van de Grondwet juncto artikel 13 van het Verdrag van 1966.

B.8.3. Artikel 6, § 2, van het aangevochten decreet belast de Franse Gemeenschapsexecutieve met het opstellen van een lijst, inzake onderwijs voor sociale promotie, van de afdelingen of opleidingen met het oog op de tewerkstelling. De opstelling van een dergelijke lijst vormt geen essentieel aspect van de regeling betreffende dat onderwijs. Artikel 17, § 5, van de Grondwet verzet zich er niet tegen dat een dergelijke machtiging aan de Executieve wordt gegeven.

B.8.4. Artikel 7 van het aangevochten decreet is conform met artikel 17, § 5, van de Grondwet, behalve in zoverre het bepaalt dat over het gebruik van het verschil tussen de inschrijvingsgelden en de werkingskredieten of de werkingssubsidies door de Franse Gemeenschapsexecutieve wordt beslist zonder dat het, wat die Executieve betreft, de beginselen vastlegt die zij bij de regeling van dat " gebruik " zal moeten naleven.

Bijgevolg moeten de woorden " et dont l'utilisation est décidée par l'Exécutif de la Communauté française " (De Executieve van de Franse Gemeenschap beslist over de aanwending van de gestorte bedragen.) in de bestreden bepaling worden vernietigd.

B.8.5. Onder voorbehoud van wat voorafgaat zijn geldig de opheffingsbepaling van artikel 8 van het aangevochten

decreet en artikel 9 van hetzelfde decreet dat de inwerkingtreding van de artikelen 6, 7 en 8 regelt.

2. *Wat de rechten voor administratiekosten betreft die vallen onder de artikelen 2, 4 en 12 van het aangevochten decreet*

B.9.1. Artikel 2 van het aangevochten decreet bepaalt :

" Elke aanvraag ingediend om de gelijkwaardigheid van een diploma te bekomen bij toepassing van de wet van 19 maart 1971, wordt bezwaard met een recht voor administratiekosten, waarvan het bedrag bij besluit van de Executieve wordt vastgesteld.

Het bedrag van bedoeld recht wordt gestort op een fonds geopend op de Afzonderlijke sectie van de begroting; de opbrengst ervan wordt aangewend voor de werking van bedoeld onderwijs. " (Vertaling verschenen in het *Belgisch Staatsblad*)

Artikel 4 van het aangevochten decreet voegt in artikel 39 van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen de leden 3 en 4 in, die bepalen :

" De Raad van Bestuur van elke universitaire instelling is ertoe gemachtigd, een recht te heffen voor het uitreiken van originele stukken, zoals diploma's, getuigschriften of attesten van welke aard ook, of van afschriften ervan.

De opbrengst van die rechten wordt toegekend aan het niet-gereserveerd patrimonium. " (Vertaling verschenen in het *Belgisch Staatsblad*)

Artikel 12 van het aangevochten decreet bepaalt :

" Voor het innen van het inschrijvingsgeld, de erkenning van de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's met de Belgische diploma's of de homologatie van diploma's kunnen fondsen worden geopend op de Afzonderlijke sectie van de begroting.

De ontvangsten van bedoelde fondsen worden aangewend voor uitgaven op de betrokken onderwijsniveaus. " (Vertaling verschenen in het *Belgisch Staatsblad*)

B.9.2. De rechten voor administratiekosten ingesteld door de artikelen 2 en 4 van het aangevochten decreet betreffen niet de toegang tot het hoger onderwijs. De invoering ervan kan dus niet geacht worden in strijd te zijn met artikel 17, § 3, van de Grondwet juncto artikel 13 van het UNO-Verdrag van 1966.

Het vaststellen van het niveau van die rechten voor administratiekosten heeft geen betrekking op het bepalen van een essentieel element van de onderwijsregelgeving. Het kan dus, al naar het geval, aan de Franse Gemeenschapsexecutieve of aan de raad van bestuur van de universiteiten worden opgedragen.

B.9.3. Anderzijds zijn de aangevochten bepalingen, in zoverre zij nauwkeurig de bestemming van de geheven rechten vaststellen, in overeenstemming met artikel 17, § 5, van de Grondwet.

Ten aanzien van het tweede middel

B.10. Als tweede middel wordt schending aangevoerd van de artikelen 6, 6bis en 17, § 4, van de Grondwet juncto artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, dat bepaalt :
" Niemand zal het recht op onderwijs worden ontzegd. "

B.11.1. Volgens het eerste onderdeel van het middel handelt de decreetgever, door in inschrijvingsgelden voor de toegang tot het hoger onderwijs te voorzien, in strijd met de in het middel bedoelde bepalingen in zoverre diegenen worden gediscrimineerd die niet over voldoende middelen beschikken om die inschrijvingsgelden te voldoen en in

zoverre de studenten worden gediscrimineerd die niet meer aan de leerplicht zijn onderworpen ten aanzien van diegenen die onder die leerplicht vallen en voor wie de Grondwet kosteloos onderwijs waarborgt.

B.11.2. Het Hof stelt vast dat het onderwijs waarvoor de leerplicht bestaat (basisonderwijs en secundair onderwijs), noch wat aard noch wat oogmerk betreft, vergelijkbaar is met de diverse types van hoger onderwijs die zijn bedoeld in het decreet. De eventuele verschillen in behandeling tussen die twee types van onderwijs vallen dus niet onder artikel 17, § 4, van de Grondwet.

B.11.3. Voorts stelt artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol van het Verdrag geenszins het principe van kosteloos onderwijs in. Het middel kan dus niet worden aangenomen in zoverre het schending aanvoert van artikel 17, § 4, van de Grondwet juncto die bepaling.

Tot slot kan, zoals uit het onderzoek van het eerste middel volgt, een stelsel van inschrijvingsgelden als door het decreet in het leven geroepen, dat onder meer in verlaagde gelden en mogelijkheden van totale of gedeeltelijke vrijstelling van schoolgeld voor de meest behoeftigen voorziet, niet geacht worden een reëel obstakel voor de toegang tot het hoger onderwijs te vormen.

B.12. Het tweede onderdeel van het middel is tegen artikel 1 van het aangevochten decreet gericht. Aangezien het beroep ten aanzien van die bepaling niet ontvankelijk is, is er geen reden om dat onderdeel van het middel te onderzoeken.

B.13. In het derde onderdeel van het middel stellen de verzoekers dat het decreet slechts minimuminschrijvingsgelden oplegt en hiermee de mogelijkheid doet ontstaan dat studenten, voor eenzelfde type van onderwijs, ongelijk

worden behandeld : de effectief te betalen inschrijvingsgelden worden immers door de desbevoegde instanties van de inrichtende machten vastgesteld.

Dat de inschrijvingsgelden en schoolgelden voor eenzelfde type van onderwijs van instelling tot instelling zouden kunnen variëren is niet in strijd met artikel 17, § 4, van de Grondwet voor zover dat verschil tussen minima en maxima in ligt die door de decreetgever moeten worden vastgesteld.

B.14. Het tweede middel is niet gegrond.

Ten aanzien van het derde middel

B.15.1. In het derde middel stellen de verzoekers dat het geenszins uitgesloten is dat iemand van jonger dan achttien jaar de een of andere, door het aangevochten decreet beoogde vorm van hoger onderwijs volgt. Terwijl die persoon steeds aan de leerplicht zou zijn onderworpen - die eindigt pas met achttien jaar - zou hij inschrijvingsgeld moeten betalen, dit in strijd met artikel 17, § 3, eerste lid, tweede zin, van de Grondwet, dat bepaalt : " De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht. "

B.15.2. Artikel 1, § 1, eerste lid, van de wet van 29 juni 1983 betreffende de leerplicht bepaalt : " Voor de minderjarige is er leerplicht gedurende de periode (...) (die) eindigt op het einde van het schooljaar in het jaar tijdens hetwelk hij achttien jaar wordt. "

Artikel 1, § 3, van diezelfde wet bepaalt evenwel dat de minderjarige die het secundair onderwijs met volledig leerplan met vrucht heeft beëindigd niet meer aan de leerplicht is onderworpen.

Aangezien de toegang tot het onderwijs waarop de litigieuze bepalingen betrekking hebben afhankelijk is van het beëindigen van secundair onderwijs, kunnen die bepalingen de in het middel bedoelde grondwettelijke bepaling niet schenden.

Het middel is niet gegrond.

Handhaving van de gevolgen van de vernietigde normen

B.16. Om de continuïteit van het onderwijsbeleid in de Franse Gemeenschap te waarborgen, dienen, met toepassing van artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, alle gevolgen van de vernietigde normen tot aan het einde van het lopende academie- en schooljaar te worden gehandhaafd.

Om die redenen,

Het Hof

Vernietigt

1. het nieuwe tweede lid ingevoegd in artikel 39 van de wet van 27 juli 1971 bij artikel 4 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 " modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement " (tot wijziging van sommige bepalingen van de wetgeving inzake onderwijs) in zoverre die bepaling andere overheden dan de decreetgever, zonder hun enige beperking op te leggen, met de taak belast de effectieve hoogte te bepalen van de inschrijvingsgelden voor een universitair studiejaar;

2. de woorden " le montant minimum " (het minimumbedrag) en de woorden " et l'éventuelle exonération totale ou partielle " (en de eventuele gedeeltelijke of volledige vrijstelling) in de tweede zin van de nieuwe paragraaf 2 ingevoegd in artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 bij artikel 5 van voormeld decreet;

3. de eerste zin van het tweede lid van de nieuwe paragraaf 2ter ingevoegd in artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 bij artikel 5 van voormeld decreet;

4. de woorden " et dont l'utilisation est décidée par l'Exécutif de la Communauté française " (De Executieve van de Franse Gemeenschap beslist over de aanwending van de gestorte bedragen.) in het slotlid ingevoegd in artikel 12, § 3, van de wet van 29 mei 1959 bij artikel 7 van voormeld decreet.

Handhaaft de gevolgen van de vernietigde normen tot aan het einde van het lopende academie- en schooljaar.

Verwerpt het beroep voor het overige.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 7 mei 1992 door voormelde zetel waarin rechter M. Melchior, wettig verhinderd, voor onderhavige uitspraak vervangen is door rechter P. Martens, conform de beschikking van heden van voorzitter in functie I. Pétry.

De griffier,

De voorzitter,

H. Van der Zwalmen

I. Pétry